

Übeyy Bin Kâ'b

Kırâati ile meşhûr sahâbî.

Sevgili Peygamberimiz sordular:

- Yâ Übeyy! Allahın kitâbında en büyük âyet hangisidir?

Hazret-i Übeyy bin Kâ'b cevap verdi:

- Allah ve Resûlü, daha iyi bilirler.

Efendimiz aynı suâli üç kere tekrarladılar. Üçüncü kere sorduklarında Hazret-i Übeyy dedi ki:

- Yâ Resûlallah, Kitâbullahın en büyük âyeti, Âyet-el Kürsî'dir.

Bu cevap üzerine Peygamber efendimiz mübârek ellerini onun göğsüne koyarak buyurdular ki:

- İlim sana mübârek olsun!

Şu dört Müslümandan öğrensinler

Birgün de Peygamber efendimiz;

- Kur'ân-ı kerîm öğrenmek isteyenler, şu dört Müslümandan öğrensinler, buyurup isimlerini söylediler. O dört bilgili zât arasında, Hazret-i Übeyy de bulunuyordu.

Hazret-i Übeyy, Peygamber efendimizle birlikte, bütün gâzâlara katıldı. Uhud'da okla yaralandı. Sevgili Peygamberimiz kendisine bir tabip yolladı. O da, yarasını dağladı. Bunun üzerine iyileşti.

Bir ara sevgili Peygamberimiz onu, zekât toplamaya memûr ettiler. Bütün kabîlelerden, zekâtlarını topladı, geldi. Sonunda Medîne dışındaki bir Müslüman kalmıştı. Selâm verip yanına girdi. Ziyâret sebebinin öğrenen adamcağız, bütün mallarını Hazret-i Übeyy'e göstererek dedi ki:

- Hangisini istiyorsan seç, al!

O da bir tanesini ayırdı. Fakat mal sahibi itiraz etti:

- Böyle süt vermeyen, ihtiyar bir hayvancağızı; zekât olarak veremem.

Genç ve semiz bir hayvan gösterip rica etti:

- Lütfen bunu alın!

Onun değeri fazladır

Bu sefer de, Hazret-i Übeyy itiraz etti:

- Onun değeri fazladır. Senin zekâtın, daha az tutar, alamam!

Ama Müslüman, "ille de bunu almalısın!" diye ısrar ediyordu. O zaman Hazret-i Übeyy, bir teklifte bulundu:

- Efendimiz çok yakında bulunuyorlar. İstersen gel, kendileriyle konuş. Râzı olurlarsa, alırız.

Müslüman kabûl etti. Kendi seçtiği zekât malıyla birlikte, Resûl-i ekremin huzûruna vardılar.

- Yâ Resûlallah! Sizin elçiniz, sizin rızânız olmadan, verdiğim zekât malımı almıyor! Lütfen, emir buyurunuz da, kabûl etsin.

Mes'eleyi öğrenen iki cihân Sultânı buyurdular ki:

- Übeyy, ödemen hak olan miktarı ayırmış. Ama sen gönül rızâsı ile, fazlasını vermek istiyorsan; hayır işlemene engel olmayız. Cenâb-ı Hak da sana, sevâbını verir.

Sonra ikisine de, duâ ettiler.

Hazret-i Übeyy, Efendimizin vefâtlarından sonra da; zekât toplama görevine devam etti. O sırada çıkan Yemâme cenginde, Hâfızların çoğu şehîd oldular. Hazret-i Ömer, Halîfeye müracaat etti. Halîfe Hazret-i Ebû Bekir de, Kur'ân-ı kerîmin mushaf hâline getirilmesi için emir verdi. Bu önemli iş yerine getirilirken çalışanların başında, gene Hazret-i Übeyy bulunuyordu.

Bir türlü anlaşamadık

Bir gün Hazret-i Ömer ile Efendimizin amcası Hazret-i Abbâs, bir gün ihtilâfa düştüler. Fakat Hazret-i Übeyy'in hakem olmasında anlaştilar. İki birlikte, onun evine gittiler.

Selâmdan sonra Hazret-i Abbâs şunları söyledi:

- Yâ Übeyy! Halîfe, bana ait bir evi istimlâk etmek istiyor. Ben de, vermek niyetinde değilim. Bir türlü anlaşamadık. Neticede, senin hakem olmanı kararlaştırdık. Nasıl hükmedersen, ona râzı olacağız.

Hazret-i Übeyy, halîfe Hazret-i Ömer'in yüzüne baktı. O da:

- Evet, öyle! diyerek söylenenleri tasdîk etti, doğruladı. Sonra da şunları ekledi:

- O'nun evi, Mescid'in bitişiğindedir. Kendisine, "Burasını gönül rızân ile, devlete sat. Parasını derhal ödeyelim!" dedim. "Olmaz!" dedi. "Hîbe et, bağışla" dedim. "Olmaz!" dedi. Bunun üzerine "Öyleyse, istimlâk edeceğim. Sonra da yıkıp, Mescide ilâve edeceğim. Müslümanlar artık sığmıyorlar, dedim. Onu da kabûl etmedi. "Bu saydıklarımın birisini mutlaka yapmalısın!" dedim. Ancak senin hakem olmanda anlaşabildik.

Hazret-i Ömer daha sonra, "Şimdi nasıl karar vereceksen, ver bakalım, deyip sözlerini tamamladı.

Hazret-i Übeyy, iki tarafı da, dikkatle dinledikten sonra dedi ki:

- Yâ Emîr-el mü'minîn! Öyle biliyorum ki, sen, Abdülmuttalib oğlu Abbâs'ı râzı etmezsen; onun evini alamazsın!

Bu hükmü nereden çıkardın

Hazret-i Ömer sordu:

- Bu hükmü; Allahın kitâbından mı, yoksa Resûlullahın sünnetinden mi çıkarıyorsun?

Hazret-i Übeyy, gâyet sâkin cevap verdi:

- Resûl-i ekremin Sünnetinden.

- Nasıl?

- Resûlullah efendimizden işitmişim. Buyurdu ki:
(Süleymân aleyhisselâm, Kudüs'teki Mescid-i Aksâ'yı inşâ ettirirken, örülen duvarlar tekrar yıkılıyordu. Zor durumda kalan Süleymân aleyhisselâma, Cenâb-ı Hak vahy ile bildirdi: "Sen, üzerinde câmi yaptırdığın arsa sahibini, tam olarak râzı etmedikçe; imkânı yok, o duvarları tamamlayamazsın.")

Bunları işiten Hazret-i Ömer, arsayı istimplâkten vazgeçti. Çünkü Hazret-i Abbâs, hiçbir bedelle satmaya yanaşmıyordu. Bu âdil karar ve halîfenin adâlete saygısı karşısında; Hazret-i Abbâs da gönül rızâsıyla arsasını, Müslümanlara armağan (hîbe) etti. Böylelikle Mescîd-i Nebevî genişletilebildi.

Mescîdde Müslümanlar, halka halka oturmuşlar; Hadîs-i şerîf dinliyorlardı. Sevgili Peygamberimizden bahsediyorlardı. Irak'tan yeni gelen bir Müslüman, o halkaları teker teker geçti. Üzerinde sâde bir elbise bulunan, zayıf bir ihtiyarın yanına yaklaştı. İhtiyar, yolculuktan yeni gelmiş gibi yorgun görünüyordu. Belki de hastaydı. Fakat;
- Kâ'be'nin Sahibine yemin ederim ki, diye söze başladı. ve şöyle devam etti:
- Birgün Resûl-i ekremden işittim. Buyurdu ki:
(Kim dünyada hayır amel işlerse, ona çok müjdelere vardır. Allahü teâlâ ona âhirette çok ihsânlarda bulunacaktır. Lâkin kim ki bu dünya için çalışırsa, ona âhiretten hiçbir nasip yoktur.)

Bu zât kimdir
Söyliyeceklerini söyleyip bitiren yaşlı hatip, sessizce kalktı. O gittikten sonra Iraklı oradakilere sordu:
- Bu zât kimdir?

Cevap verdiler:
- O, Müslümanların büyüğü Übeyy bin Kâ'b hazretleridir.

Iraklı da kalktı. Hazret-i Übeyy'i, evine kadar takîb etti. Kapıya vardıklarında, selâm verdi. İzin isteyerek, eve girdi. Gördü ki evi de, eşyâsı da kendisi gibi!.. Dünya süsünden, telâşından uzak. Ev sahibi, hiç tanımadığı bu misâfire sordu:
- Sen kimsin?
- Iraklı bir Müslüman!..
- Anlaşıldı! Şimdi, ardı arkası gelmeyen suâller sorarsın!..

Bunu duyan Iraklı, ellerini semâya kaldırdı:
- Ey Allahım! Şu hâlimize bak. Bizler sâdece, dînimizi öğrenmek için, bunca masraf ederiz. Hem kendimizi, hem develerimizi yorarak, uzaklardan geliriz. Sonra da büyüklerimiz bize, böyle söylerler!

Bunu işiten Hazret-i Übeyy ağlamaya başladı. Ve:
- Sevgili kardeşim! Allah sana iyilikler versin. Fakat sözlerimi yanlış anladın. Ben sâdece, Iraklıların huylarını söylemek istemişim. Senden özür diliyorum. Beni affettiğini anlamadıkça, bir daha kimseyle konuşmayacağım, diye üzüntüsünü açıkça belli etti.

Iraklı zararı yok gibilerden elini salladı ve hakkını helâl ettiğini bildirdi. O zaman çok sevinen Hazret-i Übeyy:

- Allahım! Eğer beni, gelecek Cum'aya kadar sağ bırakırsan; sevgili Peygamberimizden duyduğum herşeyi Müslümanlara anlatacağım, diye vaade bulundu.

Yabancısin herhalde

Bunun üzerine Iraklı, izin alarak ayrıldı. Gelecek Cum'ayı sabırsızlıkla beklemeye başladı. Perşembe sabahı sokağa çıktığında, büyük bir kalabalıkla karşılaştı. Herkeste bir telâş, bir heyecan farkediliyordu. Birisine sordu:

- Ne var, ne oluyor?

Adamcağız hayretle dedi ki:

- Sen yabancısin herhalde!

- Evet, Irak'tan geldim.

- Sevgili Peygamberimizin Eshâbından, Hâfızların efendisi vefât eyledi...

- Allah rahmet eylesin! Acaba kimdi?

- Übeyy bin Kâ'b hazretleri. Sevdiklerine kavuştular.

Birgün Resûlullah efendimiz mübârek ellerini, Übeyy'in göğsüne koydular ve buyurdular ki:

- Yâ Rabbî! Burayı şüphe ve tekzibden, yalanlamaktan koru.

Hazret-i Übeyy buyuruyor ki:

- O anda bana öyle bir hâl oldu ki gümüş gibi beyaz bir yer gözüme göründü ve ben de oradan Rabbime sanki nazar ediyordusuna korkudan ter içinde kaldım.

Tüccar mısın?

Kays bin Ubâde hazretleri anlatır:

"Ben Resûl-i ekremin Eshâbını görmek için Medîne'ye geldim. Gördüklerim içinde en çok Übeyy bin Kâ'b'dan hoşlandım. Her zaman onun yanında olmak isterdim. Hep ön safta namaz kılardı. Ben de ona yakın yerde bulunurdum.

Birgün namazdan sonra bana buyurdu ki:

- Sen tüccar mısın?

Ben, "evet" deyince buyurdu ki:

- Tüccarların çoğu helâk olurlar. Sen onlardan olma. Lâkin ben Müslüman olan tüccarlara çok acırım."

Übeyy bin Ka'b, Enes bin Ali'ye buyuruyor ki:

- Sizler iki şeyi yapınız: Birisi hak yoldur ki, O İslâm dînidir. İkincisi de, Resûlullahın sünneti seniyyesidir. Kim ki bu iki şeye riâyet eder ve onunla beraber Allahü teâlâyı zikreder, O'nun korkusundan gözlerinden yaş gelirse, o kimsenin vücuduna ateş temas etmez.

Kim ki İslâm yolunun üzerinde olsa ve sünneti seniyyede yaşasa, Allahü teâlâyı çok zikretse ve O'ndan çok korksa bütün günâhları dökülür.

Sonbaharda ağaçların yaprakları sararıp solduğunda bir rüzgâr vurduğu zaman o gevşemiş bütün yapraklar nasıl dökülürse, O'nun aşkı ve korkusuyla ağlayıp, bedeni titreyen kimsenin de o yapraklar gibi günâhları dökülür.

Allahın kitabı size yeter
Ebû Ali buyuruyor ki,
Bir şahıs Übeyy bin Ka'b'ın yanına geldi ve:
- Bana nasihat et!

Hazret-i Übeyy de ona buyurdular ki:
- Allahü teâlânın kitabını yani Kur'ân-ı kerîmi kendinize imam yapın; yine Onu kendinize hakem yapın. O size yeter. O'nun hükmüne razı ol.

Bu kitap öyle bir kitaptır ki, Resûl-i Ekrem bize bırakmıştır ve sizin üzerinize öyle bir şahittir ki, sizden ve sizden evvel gelenlerden zikretmiştir. Aranızda olan hükmü de açıklamıştır. Sizlere ve sizlerden sonrakilere de çok güzel hakemdir.

Übey bin Emir dedi ki,
Bir sohbette Übeyy bin Ka'b bana buyurdular ki:
- Kim ki Allahü teâlânın rızası için elindekini verirse muhakkak Allahü teâlâ da ondan daha iyisini ona ihsan eder ve hesapsız şekilde sevap yazar. Kimki bunun aksini yapar. Allahü teâla elindekini de alır ve ona günâh yazar.

Hazret-i Übeyy sahâbenin en âlimlerinden idi. Kur'ân-ı kerîm'den başka Tevrat ve İncil'i de iyi anlardı. Fakat Hazret-i Übeyy'in asıl merâkı, Kur'ân-ı kerîm idi. O, Allahın kitabının, bütün derinliklerini öğrenmek, anlamak istiyordu.

Bizzât ismimi verdi mi?
Yüce kitâbımız Kur'ân-ı kerîmin en güzel şekilde okunmasında ve toplanmasında büyük hizmetleri olmuştur. Peygamber efendimiz buyurdu ki:
- Kur'ân-ı kerîmi en iyi okuyanınız Übeyy bin Kâ'b'dır.

Birgün Resûlullah kendisine buyurdu ki:
- Yâ Übeyy, Allahü teâlâ bana, senin üzerine Beyyine sûresini okumamı emretti.
- Yâ Resûlallah, Rabbim zât-ı âlinize bizzat, benim ismimi verdi mi?

Resûlullah "Evet" cevabını verince, sevincinden gözleri yaşarmıştır.

Peygamber efendimiz, kendisine Ebû Münzir künyesini vermiş, adına ilâveten de Seyyid-ül-Ensâr lâkabını koymuştur.

Efendimiz hayatta iken, Kur'ân-ı kerîm öğreten ender Müslümanlar arasındadır. Hadîs, Fıkıh, Tefsîr, hasılı bütün dînî ilimlerde onun büyük hizmeti mevcuttur.

Bütün hayatını Kur'ân-ı kerîmin hizmetinde geçiren Hazret-i Übeyy buyurdu ki:
- Mü'min dört vasfından belli olur. Belâ ve musîbete mâruz kaldığında sabreder. Ni'met ve ikrâma mazhar olduğunda şükreder, konuştuğu zaman doğru konuşur. Hükmettiği zaman adâlete riâyet eder.

Mü'min beş nûr içinde dönüp dolaşır. Cenâb-ı Hakkın, Nûr üzerine nûr buyurması buna işârettir. Onun sözü nûr, ilmi nûr, girdiği yer nûr, çıktığı yer

nûr ve kıyâmet günü gideceği yer nûrdur.

Hazret-i Ömer'in emriyle Müslümanlara, Terâvîh namazını da ilk defa Hazret-i Übeyy kıldırıştır. Hazret-i Übeyy'in babası: Kâ'b, anası: Süheyle, künyeleri: Ebû Münzir, Ebû't Tufeyl, lâkablari: Seyyid-ül-kurrâ, Seyyid-ül-Ensâr, Seyyid-ül-Müslimîn'dir. Bu şerefli ve yüksek lâkaplar, O'nun mevkiini göstermeye yeter. Hazrec'in Neccâr kabîlesine mensuptur.

Sözüne sâdık kaldı

İslâm Güneşi, Medîne'de yayılmaya başladığı sıralarda, Müslüman oldu. Sonra Akabe bî'atında, sevgili Peygamberimizin mübârek ellerini tuttu ve ölünceye kadar verdiği söze sâdık kaldı.

Resûlullah efendimiz Medîne'ye hicretlerinde O'nu, Saîd bin Zeyd hazretleriyle din kardeşi yaptılar. Bedir gazâsından Tâif muhasarasına kadar, Efendimizin bütün gazâlarına iştirak etti. Hepsinde büyük yararlık gösterdi. Dindâr ve itimatlı bir Müslümandı. Bu yüzden sevgili Peygamberimiz kendisini, Zekât toplamakla vazifelendirdi. Hazret-i Ebû Bekir zamanında da aynı vazifeyi yaptı.

Vefât ettiğinde O'nun cenâze namazını da Halîfe kıldırdı.